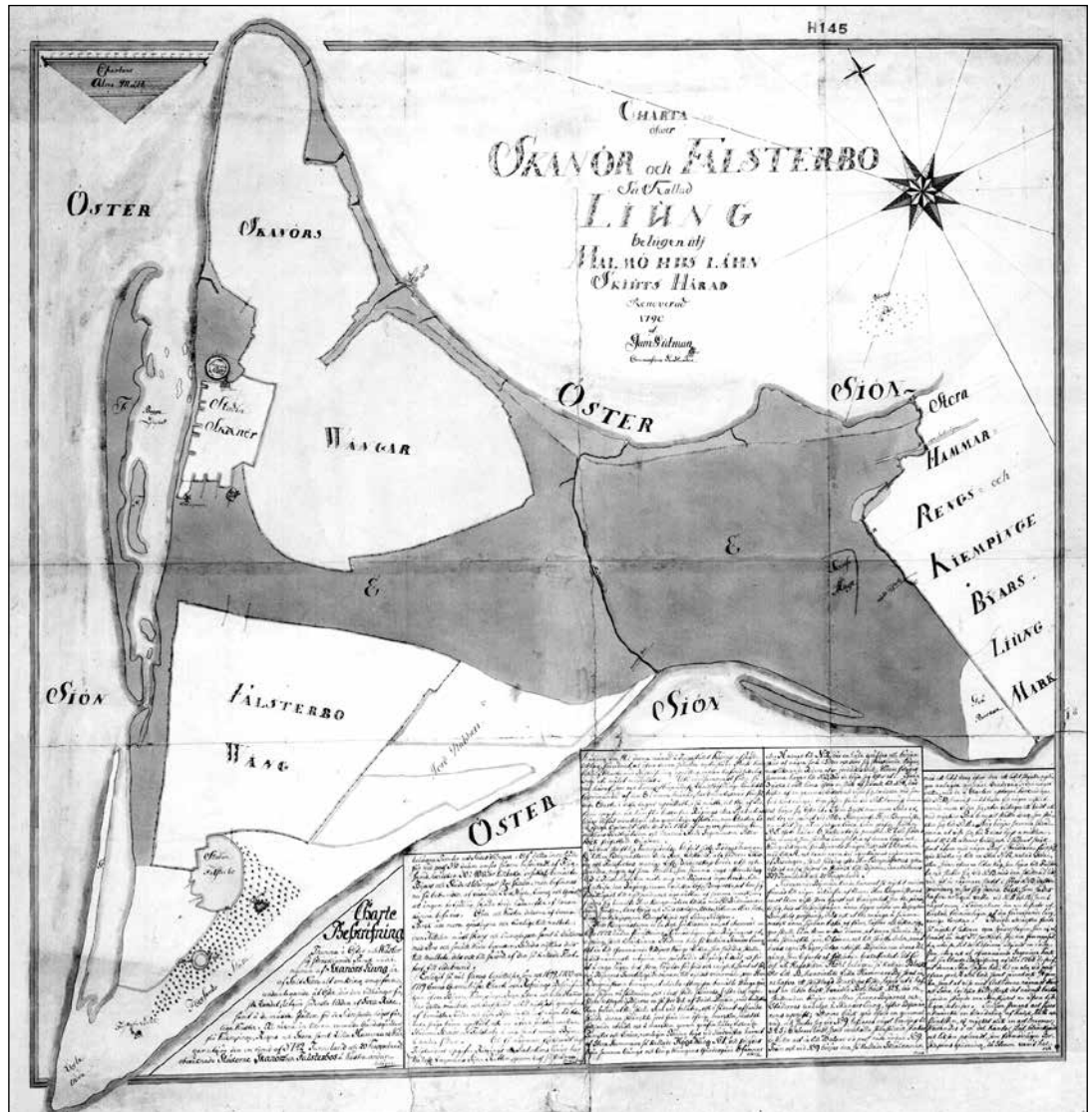

PRIS IO KR

Pehr Sommars vackra karta över Ljungmarken 1780

Att rädda en Skälsten

Jag har under många år letat efter en sten i Ljunghusen. Detta kräver kanske sin förklaring. År 1781 sattes det upp fyra gränsstenar längs den så kallade »Skälrännan« på Ljungen.

Förhistorien är denna. Den stora ljunghed som sträckte sig från Stora Hammar, en mil västerut till Skanör och Falsterbo stadsgräns låg oskiftad under flera århundraden. Den användes dels till bete och dels som bränsle genom att man skar torv.

I Skanör ansåg man att hela Ljungmarken tillhörde städerna, medan den allmänna meningen i Stora och Lilla Hammar, Räng och Kämpinge, var att en redig bit av heden tillhörde

dess byar.

Byarna stämde städerna inför Skytt Häradets ting i Klörup och det beslutades om markegång, alltså att man skulle gå en vända runt markerna och visa varandra och rättens representant var man ansåg att de uråldriga gränserna gick.

Landshövdingen förordnade 1780 Pehr Sommar att upprätta karta över den omtvistade markerna. Han lämnade en skriftlig kungörelse till borgmästare Leonard de la Rose klockan 7 en morgon i juni med uppmaning att samma eftermiddag klockan 3 infinna sig med några

fortsättning på sid. 3

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÄ OCH NU PÅ LJUNGEN

Skälstenarna

HÄNT SEDAN SIST

Till detta nummer hade vi utlovat en berättelse om barnkolonierna, men den får anstå till ett kommande nummer då vi fortfarande arbetar på att forska i Malmö Skolovskoloniers över hundraåriga verksamhet.

Vi presenterar i stället ett något hårt nummer, det handlar om stenar. Först en artikel om Skälstenarna, dessa helt bortglömda relikter från svunna sekel som en gång utmärkte gränsen mellan Skanör-Falsterbo stad och byarna i östers utmarker.

Därefter en påminnelse om en man på en minnessten i Kämpinge, nämligen Carl Jacob Collin som var kraften bakom den stora skogsplanteringen av Ljungen under slutet av 1800-talet.

En annan känd sten i kommunen, minnesstenen från översvämningen i Skanör 1872, kan du däremot inte läsa om här, men väl i Christer Melins bok »Skanör och Falsterbo från A till Ö« som vi ger ut under augusti.

Hvellinge-Skanör-Falsterbo järnväg började sin verksamhet för 100 år sedan. Callunas utställningen till minne av denna betydelsefulla händelse har tillkommit på initiativ av förre stinsen Stig Mårtensson i Falsterbo och fått ekonomisk hjälp från Vellinge kommun och Falsterbonäsets museiförening. Du är hjärtligt välkommen till invigningen den 7 augusti. Se vidare på sidan 4.

ChK

HÄR KÖPER DU CALLUNAS BÖCKER.

Höllviken: Biblioteket, ICA-Toppen och Coop Konsum.

Kämpinge: Bärnstensmuseet*. Malmöhusmäklarna*.

Skanör: Biblioteket, ICA-Supermarket*.

Cyberspace: www.calluna.nu

* = begränsat urval

representanter ur borgerskapet för att möta byarnas deputerade och »till att visa den Rågång, inom hvilken lofl. Borgerskapet tror sig berättigad till nyttjande och äganderätt af samma mark«.

Borgmästare de la Rose visar sig från sin pompösare sida då han överlägset menar att hela den 3742 tunnland stora Ljungmarken skulle anses tillhöra städerna. Pehr Sommar refererar:

»Likväl och för at å daga lägga dess stora böjelse för frid och enighet, samt at förmå Byarnes samtelige invånare till dyligt vederemåle, vore Herr Borgmästaren benägen at aldeles eftergifva bemalte Wänga-gården såsom råskillnader, och i dess ställe skiäncka (efter dess egne flere utsagor) Byarne en så stor del af Twiste Parcken, med hvilken Han trodde, at the skulle vara väl belätne [---]

Den marck [---] skulle således efter Herr Borgmästarens goda afsigt anses såsom en skiänck till Byarne, innehållandes 239 tunnland och 20 kappeland«.

Borgmästaren kunde alltså tänka sig att skänka byarna ca 6 % av hela Ljungmarken för att få frid och enighet. Men, hej vad han bedrog sig!

Sommar fortsätter: »Närvarande Byamän kunde häremot så mycket mindre förmås till någon arkänsla af thenne Herr Borgmästarens emot them viste stora gunst och bevågenhet, som the påminde sig, dels at hufvudfrågan ännu ligger under en Respective Domstols pröfning, dels ock at the många å samma marck ännu synbare teckn et fåror, höjder och åker-

Denna sten står på golfbanan i Ljunghusen.

ryggar skulle bära them vittne derom, at denna sålunda Byarnas skiänckte jord, tilförne och till största delen, varit deras egne Inägor«.

Nej, bönderna från byarna i öster gav sig inte, och det gjorde de rätt i, för domstolens utslag blev att gränsen skulle gå mitt över Ljungen enligt det förslag de själva hade utvisat.

Året därpå satta byarna upp var sin gränssten längs det som numera motsvarar Bergs väg. Två står kvar, en sten hamnade på Falsterbo museum under 1960-talet och den fjärde – den jag letat efter – finner man

Stenen vid korsningen Bergs väg och Solidenvägen.

nedanför Ljunghusens station. När jag fann den för några veckor sedan låg den på näsan i ett litet vattendrag.

Efter kontakt med Länsantikvarien har man lovat att räta upp stenen och Calluna har fått skriftligt tillstånd att rengöra stenarna och fylla i texten med svart färg.

Stenarna har nämligen inbyggna texter som visar vilken av byarna som låtit hugga stenen. Texterna lyder: STHM 1781 (Stora Hammar), 1781 KB LS IOS HS (Kämpinge By och förmodligen namnen på de som betalade stenen), den kortaste texten: R 1781 (Räng) och slutligen den längsta: ANNO 1781 D 28 IU LHM (den 28 juni Lilla Hammar).

Stenarna är de äldsta minnesmärkena på Ljungen och väl värda att vårda och bevara.

ChK

En man värd att minnas

I en affisch med reklam för midsommarfirande stod det att firandet skedde invid Collins sten mot stranden vid tennishallen i Höllviken. Vem var denne Collin och varför en sten?

Carl Jakob Collin var kyrkoherde i Räng och Stora Hammar och kom hit i maj 1871. Han kom då till en bygd med sandiga hedar i stort sett utan träd och buskar och fick snart tankarna på skogsplantering. Han kom från Glimåkra och där visste man värdet av skogsplantering.

Till en början inköptes frö från Tyskland, men efterhand fick han kontakt med jägmästare från skogsvårdsskolor och plantor köptes. Men från människorna i bygden, som varit vana att både skära ljung och torv mötte han hårt motstånd och de började att riva upp plantorna. Collin var dock ihärdig och tunnland efter tunnland av kyrkans mark planterades. Collin var en stor naturälskare och friluftsmänniska, och var ofta ute med fiskarna på havet. Han kunde aldrig förlika sig med att slättens människor fann en tjuvning i detta öde hedlandskap utan kämpade vidare med planteringen. Efterhand fick han hjälp av en del lantbrukare som förstod värdet av att kunna binda sanden och innanför planteringen skapa nya möjligheter till åkerbruk. Collin avled 25 november 1896 och då var mycket av den skog han gjort till sitt livsverk färdigplanterad.

Avsikten med planteringen var att skapa en skog där man efterhand kunde få sin näring, och dessutom ett skydd för djurlivet som på den tiden var mycket rikt härnere.

När man idag tänker efter hur här kunde ha sett ut om planteringen inte gjorts, förstår man hur betydelsefull denna gärning har varit.

Ljungens Villaägareförening reste stenen den 3 augusti 1930, för att hedra Carl Jacob Collins minne. Stenen är tre meter hög, huggen granit med en porträttmedaljong i brons.

Inskriften är »Det träd skall Du ära i vars skugga Du sitter«

En inskrift som i dagens verklighet ter sig alltmer aktuell. *IHJ*

LÄSTIPS FRÅN CALLUNA

Inköpsställen, se ruta på sidan 2.

125 kr

45 kr

90 kr

125 kr

105 kr

130 kr

30 kr

160 kr

80 kr

mggnij I id

På gång under sommaren

Tåget har gått!

Den 7 augusti kl. 13.00 inviger Calluna utställningen om Hvellinge-Skanör-Falsterbo järnväg 100 år på Magasinet i Falsterbo.

Vi har öppet torsdag till söndag från kl. 12.00 till kl. 16.00. Utställningen pågår till den 5 september.

Den kommer därefter att, i ett något enklare utförande, visas på Höllvikens bibliotek under oktober och på Vellinge kommunhus under Arkivens Dag den 13 november.

Som en liten försmak på utställningen visas just nu en miniversion på Toppengallerian i Höllviken.

SKANÖR OCH FALSTERBO FRÅN A TILL Ö

Sommarens bok från Calluna blir Christer Melins »Skanör och Falsterbo från A till Ö«

Här berättas om de båda städernas historia från A, som i Albrekt av Mecklenburg och Alabuskarret, till Ö, som i Översvämningen år 1872.

Utkommer under augusti och kostar 95 kr. Den finns att köpa på våra vanliga försäljningsställen. Se sid 2.

Från badort till villasamhälle

Stadsbyggnadsdirektör Madeleine Brandin talar om Höllvikens förvandling från badort till villasamhälle på Callunas höstmöte den 25 augusti.

Boka in dig på Höllviksstrand (vid FBU) den 25 augusti kl. 19.00. Biljetter kan köpas på biblioteket i Höllviken för 40 kr, då ingår kaffe och kaka. Alla är välkomna!

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse

Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Christer Holgersson
Bertil Lundahl
Peter Nilsson
Roy Larsson

Redaktör

Christian Kindblad, *ChK*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare

Ingemar H. Johansson, *IHJ*
calluna@tel2.se

Grafisk form

Christian Kindblad

Tryck

Holmbergs, Malmö

Adress

KULTURFÖRENINGEN CALLUNA
V. Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida

www.calluna.nu

Medlemskap

Sätt in 75 kr på postgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN